TA’LIMDA INNOVATSION YONDASHUVLAR ORQALI O‘QUVCHILARNING FAOLLIGINI OSHIRISH

To‘yev Baxtiyor Zarifovich
Buxoro xalqaro universiteti tadqiqotchisi
Doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.20490759

Annotatsiya. Mazkur maqolada ta’lim jarayonida innovatsion yondashuvlardan foydalanish orqali o‘quvchilarning faolligini oshirish masalalari tahlil qilinadi. Maqolada innovatsion metodlarning o‘quvchilar motivatsiyasi, darsdagi ishtiroki va ta’lim natijalariga ta’siri ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Shuningdek, ta’lim jarayonida innovatsion yondashuvlarni qo‘llashning afzalliklari, mavjud muammolari hamda ularni bartaraf etish yo‘llari tahlil etiladi. Tadqiqot natijalari innovatsion pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish o‘quvchilarning bilim olish samaradorligini oshirishga xizmat qilishini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: innovatsion ta’lim, o‘quvchilar faolligi, interfaol metodlar, pedagogik texnologiyalar, raqamli ta’lim, STEAM ta’limi, loyiha metodi.

Zamonaviy jamiyat taraqqiyoti ta’lim tizimi oldiga yangi va murakkab vazifalarni qo‘ymoqda. Globallashuv, raqamlashtirish va axborot oqimining keskin ortib borishi natijasida an’anaviy ta’lim usullari o‘quvchilarning ehtiyojlarini to‘liq qondira olmay qolmoqda. Shu sababli ta’lim jarayonida innovatsion yondashuvlarni qo‘llash muhim ahamiyat kasb etmoqda. Innovatsion yondashuvlar ta’lim mazmunini yangilash, o‘qitish metodlarini takomillashtirish va o‘quvchilarning darsdagi faolligini oshirishga xizmat qiladi. O‘quvchi markaziga yo‘naltirilgan ta’lim modeli bugungi kunda eng samarali yondashuvlardan biri sifatida e’tirof etilmoqda. Ushbu modelda o‘quvchi passiv tinglovchi emas, balki bilimlarni mustaqil ravishda o‘zlashtiruvchi, tahlil qiluvchi va amaliyotda qo‘llovchi faol subyekt sifatida namoyon bo‘ladi. Natijada o‘quvchilarning ta’lim jarayoniga bo‘lgan qiziqishi ortadi, ularning fikrlash doirasi kengayadi va o‘quv natijalari yaxshilanadi.

Innovatsion yondashuvlarning asosiy maqsadi o‘quvchilarning bilishga bo‘lgan ehtiyojini kuchaytirish hamda ularda mustaqil o‘rganish ko‘nikmalarini shakllantirishdan iboratdir. An’anaviy darslarda o‘qituvchi asosiy axborot manbai bo‘lsa, innovatsion ta’limda o‘qituvchi ko‘proq yo‘naltiruvchi va maslahat beruvchi rolini bajaradi. Bu esa o‘quvchilarning faol ishtirokini ta’minlaydi. Masalan, muammoli ta’lim texnologiyasida o‘quvchilarga tayyor bilim berilmaydi, balki ular oldiga muayyan muammo qo‘yiladi va ushbu muammoni hal qilish jarayonida yangi bilimlarni egallash imkoniyati yaratiladi. Bunday yondashuv o‘quvchilarning tanqidiy va mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi, ijodkorlik va tashabbuskorlikni rag‘batlantiradi.

Ta’limda innovatsion yondashuvlarni amalga oshirishda interfaol metodlarning o‘rni alohida ahamiyatga ega. Interfaol metodlar o‘quvchilarning o‘zaro hamkorlikda ishlashini, fikr almashishini va bilimlarni faol ravishda egallashini ta’minlaydi. “Aqliy hujum”, “Klaster”, “Baliq skeleti”, “Debat”, “Keys-stadi”, “Insert” kabi metodlar o‘quvchilarning dars jarayonidagi faolligini sezilarli darajada oshiradi. Ushbu metodlar yordamida o‘quvchilar o‘z fikrlarini erkin ifodalash, muammolarni tahlil qilish va jamoaviy qarorlar qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradilar. Natijada dars jarayoni yanada qiziqarli va samarali tashkil etiladi. O‘quvchilarning darsdagi faol ishtiroki esa bilimlarni mustahkam o‘zlashtirishga xizmat qiladi.

Raqamli texnologiyalarning ta’lim jarayoniga kirib kelishi innovatsion yondashuvlarning yangi bosqichini boshlab berdi. Elektron darsliklar, virtual laboratoriyalar, masofaviy ta’lim platformalari, sun’iy intellekt asosidagi ta’lim vositalari va multimedia

texnologiyalari o‘quvchilarning bilim olish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Ayniqsa, interaktiv taqdimotlar, videodarslar va onlayn test tizimlari o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshirishda muhim vosita sifatida xizmat qilmoqda. Raqamli texnologiyalar yordamida o‘quvchilar istalgan vaqtda kerakli ma’lumotlardan foydalanish, mustaqil ta’lim olish va o‘z bilim darajasini nazorat qilish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Shu bilan birga, raqamli vositalar ta’lim jarayonini individuallashtirishga yordam beradi, ya’ni har bir o‘quvchining qobiliyati va ehtiyojlariga mos ta’lim muhitini yaratish imkonini beradi.

So‘nggi yillarda STEAM ta’limi innovatsion pedagogik yondashuvlarning eng samarali shakllaridan biri sifatida keng qo‘llanilmoqda. Ushbu yondashuv fan, texnologiya, muhandislik, san’at va matematikani o‘zaro integratsiyalash orqali o‘quvchilarning amaliy va ijodiy ko‘nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan. STEAM ta’limi jarayonida o‘quvchilar real hayotdagi muammolarni hal qilishga yo‘naltirilgan loyihalar ustida ishlaydilar. Bu esa ularda amaliy fikrlash, innovatsion g‘oyalar yaratish va jamoada ishlash ko‘nikmalarini shakllantiradi. Eng muhimi, STEAM ta’limi o‘quvchilarning o‘quv jarayonidagi faolligini oshiradi va bilimlarni hayot bilan bog‘lash imkonini beradi.

Loyiha asosida o‘qitish ham innovatsion yondashuvlarning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ushbu metodda o‘quvchilar ma’lum bir mavzu yoki muammo yuzasidan mustaqil ravishda tadqiqot olib boradilar, ma’lumotlarni tahlil qiladilar va yakuniy mahsulot yaratadilar. Loyiha faoliyati davomida o‘quvchilar o‘z oldilariga maqsad qo‘yish, rejalashtirish, axborotni izlash va natijalarni taqdim etish kabi ko‘nikmalarni egallaydilar. Bunday faoliyat o‘quvchilarning mas’uliyat hissini oshiradi, o‘z kuchiga bo‘lgan ishonchni mustahkamlaydi va bilimlarni amaliyotda qo‘llash imkoniyatini yaratadi. Shu sababli loyiha asosida o‘qitish o‘quvchilar faolligini oshirishning samarali vositasi sifatida e’tirof etiladi.

Xulosa qilib aytganda, ta’limda innovatsion yondashuvlardan foydalanish o‘quvchilarning faolligini oshirish, ularning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish va ta’lim sifatini yaxshilashning muhim omili hisoblanadi. Interfaol metodlar, raqamli texnologiyalar, STEAM ta’limi, loyiha asosida o‘qitish va kompetensiyaviy yondashuvlar o‘quvchilarning ta’lim jarayoniga faol jalb qilinishini ta’minlaydi. Ushbu yondashuvlar orqali o‘quvchilar bilimlarni chuqurroq o‘zlashtiradilar, amaliy ko‘nikmalarni rivojlantiradilar va zamonaviy jamiyat talablariga mos shaxs sifatida shakllanadilar. Shu bois innovatsion pedagogik texnologiyalarni ta’lim amaliyotiga keng joriy etish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri bo‘lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Dewey, J. (1938). Experience and Education. New York, NY: Macmillan.
2. Fullan, M. (2016). The New Meaning of Educational Change (5th ed.). New York, NY: Teachers College Press.
3. Hattie, J. (2009). Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement. London, England: Routledge.
4. Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2017). Joining Together: Group Theory and Group Skills (12th ed.). Boston, MA: Pearson.
5. Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge. Teachers College Record, 108(6), 1017–1054.
6. OECD. (2019). Future of Education and Skills 2030. Paris: OECD Publishing.
7. Prensky, M. (2010). Teaching Digital Natives: Partnering for Real Learning. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
8. Robinson, K. (2011). Out of Our Minds: Learning to be Creative (2nd ed.). Chichester, England: Capstone.
9. UNESCO. (2023). Global Education Monitoring Report 2023. Paris: UNESCO Publishing.